

## Pratarmė

Kas ketveri metai Plungėje, Žemaičių dailės muziejuje, vyksta Pasaulio žemaičių dailės paroda, sutelkianti plačiai pasklidusius, bet save su šiuo regionu tapatinančius kūrėjus. Paroda tampa vienu svarbiausių tų metų šalies kultūros renginių ir akivaizdžiu įrodymu, kad ją organizuojanti atminties institucija – itin svarbi Žemaitijos kultūros istorijos reprezentantė. Todėl dėsninga, kad Žemaičių dailės muziejus, bendradarbiaudamas su akademine bendruomene, sumanė parengti šį mokslinių straipsnių rinkinį, kuriame į savito Lietuvos regiono kultūros istoriją bandoma pažvelgti per asmenybę – jos likimą, kūrybą, visuomeninę raišką ar pėdsakus atminties kultūroje.

Jūsų rankose esantį leidinį kartu su Žemaičių dailės muziejumi parengė Lietuvos kultūros tyrimų institutas, o jų partneriais tapo Lietuvos istorijos institutas ir Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas. Knygoje istorikai, literatūros ir dailės istorijos tyrėjai plačiau apžvelgia socialiai aktyvių asmenybių (jėzuito Antano Ignaco Vildės, istoriko prof. Zenono Ivinskio, etnografo prof. Igno Končiaus ar kraštotyrininkės Eleonoros Ravickienės) pėdsakus Žemaitijos istorijoje, atskleidžia regiono legendinių ir fikcinių herojų (Birutos ar Plungės Petronėlės) recepciją. Autoriai prikelia ir ne taip gerai žinomas asmenybes. Pateikiama tapytojo Antano Ramanausko kūrybos atodanga, atskleidžiama, kaip iš Žemaitijos kilusi Jono Prospero Vitkevičiaus asmenybė išsiskyrė skirtingose atminties kultūrose. Naujai pristatomi dailės kūrėjų – tapytojo Juozapo Oleškevičiaus ir auksakalio Kristijono Juozapo Štapelerio – veiklos aspektai, susiję su Žemaitija. Atkreipiamas dėmesys ir į tuos, kurie savo idėjomis, vizijomis ir darbais gebėjo pranokti laiką (rašytoja Sofija Tyzenhauzaitė de Šuazel-Gufjė), nors amžininkų neretai laikyti keistuoliais (Konstantinas Bružas). Asmenybių mozaika padeda atverti Žemaitijos savitumą ir įtikinamai parodo, kad turtinga šio regiono kultūra yra reprezentatyvi ir įkvepianti nacionalinės kultūros dalis, todėl giliau pažinti čia vykę kultūros procesai leidžia geriau suprasti Lietuvos kultūros istorijos raidą.

Leidinio sudarytojai mano, kad privalu tęsti ir plėsti Žemaitijos istorijos ir kultūros paveldo tyrimus, todėl buvo nutarta šia knyga pradėti naują leidinių seriją „Studia Samogitica“. Jos tikslas – telkti atminties institucijų ir įvairių akademinių sričių tyrėjus Žemaitijos studijoms, skatinti kūrybingą požiūrį į šio kraštą pažinimą, ugdyti visuomenę.

Palydėdami leidinį į viešumą, sudarytojai nuoširdžiai dėkoja straipsnių autoriams ir vertingų patarimų negailėjusiems recenzentams. Padėkos žodžiai taip pat skiriami redakcinei kolegijai, palaikiusiai naujos leidinių serijos idėją ir pasidalijusiai reikšmingomis įžvalgomis. Už pastabas ir naudingus patarimus tariame ačiū dr. Tomui Petreikiui, kalbos redaktorei dr. Ilonai Čiužauskaitei, meninio apipavidalinimo kūrėjoms – dailininkėms Skaistei Ašmenavičiūtei ir Gintarei Razmaitei, taip pat Antano Gudaičio kūrybos fondo vadovei dailėtyrininkei Algei Gudaitytei ir visoms atminties institucijoms, suteikusioms leidiniui skaitmeninius iliustracijų vaizdus.

*Sudarytojai*